การศึกษาเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจ กรณีศึกษา ธนาคารในกำกับของรัฐ

A Comparative Study of Personal and Commercial Loans: The Case Study of Government Savings Bank

จิตชนัย คณะบุตร[1]

Jitchanai Khanabut[1]

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail: jitchanaik@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อธุรกิจ กรณีศึกษา ธนาคารในกำกับของรัฐ จำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท สินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา และสินเชื่อไทรทองเพื่อไปทำงานต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะผลิตภัณฑ์สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจ ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) ซึ่งกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ (Combine Qualitative and Quantitative Methodology Design) โดยการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณาเปรียบเทียบเพื่ออธิบายลักษณะผลิตภัณฑ์สินเชื่อรูปแบบใด ที่ธนาคารควรจะออกผลิตภัณฑ์ (Documentary Research) ตลอดจนบทสัมภาษณ์ของพนักงานธนาคาร (In-Depth Interview) จำนวน 3 ท่าน เพื่ออธิบายกระบวนการให้สินเชื่อของธนาคาร และวิธีพิจารณาการให้สินเชื่อ สำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติค (Logistic Regression Analysis) แบบ Binary Logistic เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะผลิตภัณฑ์สินเชื่อ จำแนกได้ 8 ด้าน ดังนี้ 1) คุณสมบัติผู้กู้ 2) วัตถุประสงค์การขอกู้ 3) จำนวนเงินให้กู้ 4) ระยะเวลาชำระคืน 5) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ 6) หลักประกันการกู้เงิน 7) เงื่อนไขอื่น 8) วิธีปฏิบัติการพิจารณาสินเชื่อ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) จำแนกตัวแปร 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ตัวแปรเงื่อนไขสินเชื่อ ได้แก่ วงเงินกู้ และจำนวนเงินงวดที่มีปริมาณน้อย ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ยาว การมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ส่งผลต่อโอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระน้อยลง อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์การกู้เพื่อประกอบธุรกิจ ส่งผลต่อโอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระเพิ่มขึ้น 2) ตัวแปรอาชีพ ได้แก่ พนักงานและลูกจ้างในบริษัท อาชีพอิสระ ผู้รับจ้างทั่วไป/ผู้ใช้แรงงาน

วิชาชีพเฉพาะ และอาชีพว่างงาน ส่งผลต่อโอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการและลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐ อย่างไรก็ตามผู้ประกอบธุรกิจ ส่งผลต่อโอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระลดลง 3) ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วงเงินกู้ จำนวนเงินงวดที่มีปริมาณน้อย ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ยาว การมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน และวัตถุประสงค์การกู้เพื่ออุปโภคบริโภค ส่งผลต่อโอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระลดลง สำหรับช่วงวัยกลางคนก่อหนี้สินมากกว่าวัยอื่น อย่างไรก็ตามวัยเริ่มต้นทำงาน ส่งผลต่อโอกาสเกิดหนี้ค้างชำระมากกว่าวัยอื่น

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์สินเชื่อ หนี้ค้างชำระ การให้สินเชื่อ สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค สินเชื่อเพื่อธุรกิจ

Abstract

This study aims to examine loan or credit products, which are used for consumer and commercial purposes, deployed by the Government Savings Bank. There have been four products investigated in this study, which are consumer loan, rural development loan, Sai-tong Education Loan and Sai-tong Working-Overseas Loan. The main purpose of the study is to compare these loan products in two different categories – consumer-wise and commercial-wise. It also includes an examination of the causes of non-profitable or non-performing loans, which affect the performance of consumer and commercial loan offers.

This study is of combined qualitative and quantitative nature or mixed methods, outlined as follows: a documentary research – explaining characteristics of the potential loan products; an in-depth interview of 3 selected bank employees – having them explaining their bank's processes of loan request and offer; and a binary logistic regression analysis – examining determinants of non-performing loans that in turn affect loan approvals.

The result of this study shows that the eligibility criteria for loan products are categorized into 8 conditions: 1) profile; 2) purpose; 3) loan size; 4) term; 5) interest rate; 6) collateral; 7) others; and 8) loan process. As for determinants causing non-performing loans, the study has found the determinants and has them varied into 3 groups – Group 1) factors relating with loan conditions such as purposes of loan, loan size, small number of installments, long term loan and collateral size or assets; Group 2) factors relating with occupation such as companies' employees, freelance workers, labor workers, skilled-labor workers, civil servants, government agents, business owners and jobless people; and

Group 3) factors relating with personal information such as loan size, small number of installments, long term loan, collateral size or assets, the purposes of loans and age.

In sum, factors from Group 1 especially the purposes of commercial loan showed a correlation with the increase of non-performing loans, whereas the rest of other factors caused less. As for the factors from Group 2, the study showed that civil servants, government agents and business owner caused less non-profitable loans, whilst the rest of the factors caused more. Additionally, in Group 3, the mentioned factors produced less chance of non-performing loans. According to the study, it was also discovered that the middle-aged people created more debts than other people from different ranges of age. Lastly, the people who recently started working affected the chance of non-profits loan the most.

Keywords: Credit product, Non-performing Loan, Loan process, Consumer product, Commercial product

บทนำ

ธนาคารในกำกับของรัฐเป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ อยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลัง แรกเริ่มเป็นสถานที่เก็บรักษาเงินให้กับประชาชนทั่วไป ต่อมาธนาคารได้พัฒนาปรับเปลี่ยนตามกาลสมัย ซึ่งปัจจุบันธนาคารมีธุรกรรมทางการเงินที่ให้บริการประชาชนหลากหลายครอบคลุมกลุ่มลูกค้าทุกช่วงวัย ในฐานะสถาบันการเงินธนาคารทำหน้าที่ระดมเงินออม จากการรับฝากเงินประชาชน หน่วยราชการ หน่วยธุรกิจ แล้วทำการกระจายสินเชื่อในรูปของการให้กู้ยืม หรือการลงทุนในหลักทรัพย์ต่างๆ โดยมุ่งพัฒนาธุรกิจทางการเงินในตลาดลูกค้ารายย่อย ตลอดจนสนับสนุนประชาชนผู้ด้อยโอกาสให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมทั้งสนับสนุนนโยบายทางการเงินของรัฐบาล นับได้ว่าธนาคารมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

จะเห็นได้ว่าด้วยบทบาทหน้าที่ ที่มีความหลากหลายของธนาคาร รวมถึงการรองรับภารกิจในด้านการสนับสนุนนโยบายภาครัฐและส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนฐานราก ธนาคารต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเงินฝาก สินเชื่อและอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ เงินฝากเผื่อเรียกผู้สูงวัย เงินฝาก Youth Savings สินเชื่อประชารัฐเพื่อผู้สูงวัย สินเชื่อ SMEs Startup สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท MyMo My Card MyMo Pay เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มผู้บริโภคทุกช่วงวัย และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความซับซ้อนในพฤติกรรมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผลประกอบการของธนาคารในรอบ 7 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มการทำกำไรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

พิจารณาผลการดำเนินงานของธนาคารในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา จำแนกตามธุรกรรม พบว่า รายได้ดอกเบี้ยเป็นรายได้ที่ทำกำไรให้ธนาคารสูงที่สุด รองลงมา คือ รายได้จากการดำเนินงานอื่นๆ และรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการตามลำดับ

พิจารณารายได้ดอกเบี้ย พบว่า การให้บริการสินเชื่อสร้างรายได้ดอกเบี้ยเป็นอันดับสูงสุด รองลงมา คือ รายการระหว่างธนาคารและตลาดเงิน เงินลงทุนในตราสารหนี้ เงินลงทุนและธุรกรรมเพื่อค้า และการให้เช่าซื้อตามลำดับ

พิจารณารายได้ดอกเบี้ยจำแนกตามประเภทเงินให้กู้ยืมปี 2559 พบว่า สินเชื่อเพื่อสังคมและชุมชนสร้างรายได้ให้มากที่สุด รองลงมาคือ สินเชื่อบุคคล สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สินเชื่อภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ สินเชื่อธุรกิจขนาดใหญ่ และสินเชื่อพนักงาน ตามลำดับ

ในภาพรวมของระบบธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ทั้งนี้ไม่นับรวมบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม และบรรษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย สิ้นไตรมาสที่ 2 ประจำปี 2560 มีมูลค่าการให้สินเชื่อทั้งระบบ เป็นจำนวนเงิน 16,075,898.27 ล้านบาท ซึ่งธนาคารในกำกับของรัฐมีมูลค่าการให้สินเชื่อเป็นจำนวนเงิน 1,694,668.68 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 10.54 ของมูลค่าการให้สินเชื่อทั้งหมด

เมื่อพิจารณามูลค่าการให้สินเชื่อ ของธนาคารในกำกับของรัฐ ไตรมาสที่ 2 ประจำปี 2560 จากภาพที่ 1.6 พบว่า ธนาคารในกำกับของรัฐอยู่ในอันดับที่ 5 เมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารพาณิชย์ที่มีมูลค่าการให้สินเชื่อมากที่สุด สี่อันดับแรกของธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารกสิกรไทย ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบในกลุ่มสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions : SFIs) พบว่า ธนาคารในกำกับของรัฐมีมูลค่าการให้สินเชื่อสูงที่สุด รองลงมา คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (EXIM Bank) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SME Bank) และธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (Ibank) ตามลำดับ

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าธุรกรรมที่สามารถทำกำไรได้เป็นอันดับหนึ่งให้กับธนาคาร คือธุรกรรมด้านสินเชื่อ ประเภทสินเชื่อเพื่อสังคมและชุมชน ซึ่งธนาคารในกำกับของรัฐเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญในตลาดการให้สินเชื่อ เนื่องจากมีสัดส่วนมูลค่าการให้สินเชื่อ 10.54 ของมูลค่าการให้สินเชื่อทั้งหมดเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มสถาบันการเงินเฉพาะกิจ และเป็นรองธนาคารพาณิชย์เพียง 4 แห่งเท่านั้น เช่นนี้ผู้ศึกษาจึงให้ความสำคัญของธุรกรรมดังกล่าวและต้องการศึกษาค้นคว้ารูปแบบและลักษณะผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อ อันจะนำไปเป็นแนวทางในการออกผลิตภัณฑ์สินเชื่อในอนาคตไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อธนาคาร

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis)

Modigliani and Ando (1963) ได้อธิบายว่าการตัดสินใจของบุคคลระหว่างการออมกับการบริโภคในขณะหนึ่งขณะใด จะต้องคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายของการกระจายการบริโภคตลอดชีวิตภายใต้ข้อจำกัดของรายได้หรือทรัพยากรที่คาดว่าจะได้รับ หมายความว่า ระดับการบริโภคของครัวเรือนมิได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับรายได้ที่เขาคาดว่าจะได้รับในอนาคตด้วย ซึ่งในช่วงอายุน้อย (0–20 ปี) เป็นช่วงวัยที่มีรายได้ค่อนข้างจำกัด รายได้น้อยกว่ารายจ่าย การออมติดลบ มีโอกาสจะเป็นหนี้ได้สูง แต่เมื่ออายุมากขึ้น (ช่วงอายุประมาณ 20-60 ปี) เป็นช่วงวัยที่มีรายได้สูงสุดเนื่องจากมีการเติบโตในหน้าที่การงาน ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น ทำให้ระดับการออมสูงกว่าระดับการบริโภค จะเป็นช่วงที่มีเงินเหลือเก็บออม และสะสมความมั่งคั่งเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณ (ช่วงอายุประมาณ 60 ปีขึ้นไป) เป็นช่วงวัยที่มีรายได้จากการทำงานลดลง หรือบางคนอาจไม่มีรายได้ประจำเลย ในขณะที่อาจมีค่าใช้จ่ายสูง จึงเป็นช่วงของการนำสินทรัพย์ที่ลงทุนไว้ หรือเงินออมที่เก็บไว้ใช้ตอนเกษียณอายุออกมาใช้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556)

ทฤษฎีข้างต้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อหนี้ภาคครัวเรือนของผู้บริโภค เพื่อที่สถาบันการเงินจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับช่วงอายุและพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยผู้ศึกษาแบ่งความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุและรายได้ของบุคคลออกเป็น 3 ช่วง (รัชนีกร วงศ์จันทร์, 2555, น. 21) ดังนี้

(1) ช่วงเริ่มทำงานและสะสมความมั่งคั่ง เป็นช่วงวัยที่เพิ่งจบการศึกษาและเริ่มต้นชีวิตทำงาน จนถึงอายุประมาณ 30 ปี

(2) ช่วงที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่าย เป็นช่วงอายุประมาณ 30-60 ปี

(3) ช่วงเกษียณอายุ เป็นช่วงอายุประมาณ 60 ปีขึ้น

2. ความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสาร Asymmetric Information: Adverse Selection & Moral Hazard

ในตลาดสินเชื่อ การรับทราบข้อมูลข่าวสารระหว่างสถาบันการเงินและผู้ขอสินเชื่อ มักจะไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของสถาบันการเงินในการให้สินเชื่ออย่างถูกต้อง ความไม่เทียมกันนี้เรียกว่า “ความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสาร” (Asymmetric Information)

Stiglitz and Wiess (1991, P.393-402) ได้อธิบายพฤติกรรมของสถาบันการเงินในการให้สินเชื่อว่าเป็นผลจากความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลข่าวสาร เมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นจนถึงระดับหนึ่ง ผลตอบแทนของสถาบันการเงินอาจจะลดลง เนื่องจากปัญหาการเลือกที่ผิด (Adverse Selection) และปัญหาไร้จรรยาบรรณ (Moral Hazard)

ชนินทร์ มีโภคี (2558) ความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ในตลาดผู้เล่นทั้งสองฝ่ายมีข้อมูลข่าวสารไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ผู้เล่นที่มีข้อมูลข่าวสารน้อยกว่า (Principals) เสียเปรียบผู้เล่น

ที่มีข้อมูลข่าวสารมากกว่า (Agents) การได้เปรียบเสียเปรียบกันทำให้เกิดปัญหา 2 ประการ คือ ปัญหาการเลือกที่ผิด (Adverse Selection) เป็นปัญหาที่เกิดก่อนการให้สินเชื่อ และปัญหาไร้จรรยาบรรณ (Moral Hazard) ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังจากการให้สินเชื่อ

ความไม่สมมาตรข้อมูลข่าวสาร (Asymmetric Information) มีผลกระทบต่อธุรกิจขนาดเล็ก (SMEs) กล่าวคือ ธุรกิจขนาดเล็ก (SMEs) ส่วนใหญ่มีข้อมูลน้อยหรือไม่เพียงพออาจเกิดขึ้นได้จากการวางระบบบัญชีที่ยังไม่ดีพอ ขาดการตรวจสอบงบการเงินทำให้งบการเงินขาดความน่าเชื่อถือ และการค้าส่วนใหญ่ของธุรกิจไม่ได้ผ่านการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน ซึ่งตรงกันข้ามกับธุรกิจขนาดใหญ่ ทำให้โอกาสการได้รับอนุมัติสินเชื่อของธุรกิจขนาดเล็ก (SMEs) จะต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่

ปัญหาการเลือกที่ผิด (Adverse Selection) ผู้กู้ที่มีความเสี่ยงสูง (ความเสี่ยงเครดิตเลวร้ายโอกาสที่จะผิดนัดชำระหนี้สูง) จะยอมรับอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าผู้กู้ที่มีความเสี่ยงต่ำ เมื่อมีความต้องการสินเชื่อมากขึ้น สถาบันการเงินจะปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้น อาจทำให้สถาบันการเงินได้เฉพาะผู้กู้ที่มีความเสี่ยงสูง เพราะผู้กู้เหล่านี้มีความต้องการอย่างมากที่จะได้รับสินเชื่อเพื่อนำไปลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงสูง เพื่อที่จะได้รับผลตอบแทนที่สูงหากโครงการเหล่านั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งในระยะยาวอาจทำให้สถาบันการเงินได้รับผลตอบแทนลดลง

ปัญหาไร้จรรยาบรรณ (Moral Hazard) ผู้กู้ที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงอาจนำเงินไปลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงสูง (หากโครงการประสบความสำเร็จก็จะได้รับผลตอบแทนที่สูง) กว่าโครงการที่ได้รับอนุมัติจากสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตามโครงการที่มีความเสี่ยงสูงมีความเป็นไปได้ค่อนข้างน้อยที่ผู้กู้จะได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวัง หรือในกรณีที่ผู้กู้นำเงินที่ได้รับอนุมัติจากสถาบันการเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น นำเงินที่ได้รับอนุมัติจากสถาบันการเงินไปใช้เพื่ออุปโภคบริโภค แทนที่จะนำไปใช้เพื่อสร้างรายได้ หรือหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ดังนั้น สถาบันการเงินมีความเสี่ยงที่จะถูกผู้กู้เหล่านี้บิดพลิ้วได้ ทำให้ผลตอบแทนในระยะยาวลดลง

ปัญหาการเลือกที่ผิด (Adverse Selection) และปัญหาไร้จรรยาบรรณ (Moral Hazard) เป็นปัญหาจากการที่สถาบันทางการเงินมีข้อมูลของผู้กู้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลทางบัญชี เป็นต้น ไม่เพียงพอและไม่ตรงกับความเป็นจริง อันเป็นความเหลื่อมล้ำของข้อมูลสารสนเทศ (Asymmetric Information) ซึ่งเป็นปัญหาหลักของสถาบันการเงินในการพิจารณา การให้สินเชื่อ ทั้งนี้สถาบันการเงินอาจใช้หลักการวิเคราะห์สินเชื่อ 7C’s & 5P’s Policy ช่วยลดปัญหาดังกล่าวได้ อาทิ

(1) Character & People สถาบันการเงินควรทำความรู้จักตัวตนของผู้กู้เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการให้สินเชื่อให้รัดกุมยิ่งขึ้น ปัจจุบันสถาบันการเงินได้มีขั้นตอนการทำความรู้จักลูกค้า (Know You Customer) ก่อนการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวไม่จำเพาะแต่ธุรกรรมสินเชื่อเท่านั้น ยังรวมไปถึงธุรกรรมอื่นๆ ของสถาบันการเงินด้วย

(2) Capacity & Payment การที่สถาบันการเงินมีข้อมูลทางการเงินของผู้กู้ จะทำให้สถาบันการเงินประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าเพื่อพยากรณ์ถึงโอกาสในการได้รับชำระหนี้คืนของ

สถาบันการเงินได้แม่นยำยิ่งขึ้น ผ่านแบบจำลองต่างๆ ของธนาคาร ซึ่งปัจจุบันนอกจากข้อมูลทางการเงินที่ได้จากผู้กู้ อาทิ สลิปเงินเดือน งบการเงินของบริษัท บัญชีเงินฝาก สถาบันการเงินยังสามารถตรวจสอบประวัติการชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อ ผ่านทางบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (National Credit Bureau) เป็นการร่วมมือกันของสถาบันการเงินเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเครดิตลูกค้าบุคคลธรรม นิติบุคคล อันเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน

(3) Condition & Prospective & Propose การพิจารณาการให้สินเชื่อนอกจากความสนใจในลักษณะของผู้กู้และความสามารถในการชำระหนี้แล้ว สถาบันการเงินควรพิจารณาถึงปัจจัยแวดล้อม อาทิ สภาวะเศรษฐกิจระดับภูมิภาคหรือประเทศ ผลการดำเนินงานของธุรกิจของผู้กู้ หรือบริษัทที่ทำงาน วัตถุประสงค์ของผู้ขอสินเชื่อ เป็นต้น เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันถึงความเป็นไปได้ในการอนุมัติสินเชื่อแก่ผู้กู้รายนั้นๆ

นอกเหนือจากการใช้หลักวิเคราะห์สินเชื่อ 7C’s & 5 P’s Policy แล้ว สถาบันการเงินอาจนำวิธีการจากธนาคารกรามีนที่เป็นต้นแบบของธนาคารรายย่อย ในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของข้อมูลระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ (Asymmetric Information) อันจะนำไปสู่ปัญหาการเลือกที่ผิด (Adverse Selection) และปัญหาไร้จรรยาบรรณ (Moral Hazard) โดยการให้สินเชื่อแบบกลุ่มใช้ระบบแรงกดดันภายในกลุ่มในการแก้ปัญหา หรือกำหนดเงื่อนไขในการให้สินเชื่อโดยที่ผู้ขอสินเชื่อจะต้องมีบัญชีเงินฝากกับสถาบันการเงินและฝากเงินสม่ำเสมออย่างน้อย 1 เดือน หรือสถาบันการเงินแต่งตั้งให้พนักงานลงพื้นที่ในการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อที่พนักงานจะได้มีความคุ้นเคยกับผู้กู้ ทั้งนี้ เพื่อให้สถาบันการเงินลดโอกาสที่จะเกิดสินเชื่อด้อยคุณภาพ และทำให้สถาบันการเงินมีโอกาสในการสร้างกำไรได้มากขึ้น

3. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อสินเชื่อด้อยคุณภาพของธนาคาร ศึกษาตัวอย่างหลายกรณี เช่น สินเชื่อสวัสดิการ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อส่วนบุคคล เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบดังกล่าวสามารถนำมาใช้ต่อยอดในการศึกษาครั้งนี้ได้ โดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเกิดสินเชื่อด้อยคุณภาพ ได้แก่ รายได้ต่อหัว อัตราดอกเบี้ยมูลค่าหลักประกัน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับรายได้เฉลี่ยของครอบครัว ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ จำนวนเงินผ่อนชำระหนี้ ภาระค่าใช้จ่ายสำหรับอุปการะลูกหลาน ค่าใช้จ่ายในครอบครัวมากกว่ารายได้ นโยบายของรัฐบาล การนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ภาวะเศรษฐกิจ เจ้าหน้าที่สินเชื่อ ลูกหนี้ประสบปัญหาทางการเงิน วงเงินกู้ สถานภาพสมรส สัดส่วนภาระหนี้คงเหลือต่อวงเงินกู้ สถานภาพส่วนบุคคล ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำปัจจัยข้างต้นมาวิเคราะห์ในมิติของขั้นตอนก่อนการให้สินเชื่อผ่านกระบวนการวิเคราะห์สินเชื่อ เพื่อพิจารณาว่าปัจจัยใดมีผลกระทบต่อการเกิดสินเชื่อด้อยคุณภาพภายหลังการให้สินเชื่อ ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้หนึ่งถึงความประสบความสำเร็จในการออกผลิตภัณฑ์สินเชื่อ โดยจัดเป็นหมวดหมู่ตามหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ ดังนี้ ประวัติรายละเอียดส่วนตัวของผู้กู้ อาทิ สถานภาพส่วนบุคคล อาชีพ อายุ ระดับการศึกษา

3.1 C-Capacity & P-Payment

พิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ของผู้สินเชื่อ รวมไปถึงระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้ อาทิ รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล ค่าใช้จ่าย ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ เงินงวดผ่อนชำระหนี้ รายละเอียดดังนี้

3.2 C-Condition & P-Purpose

การวิเคราะห์สภาวะเศรษฐกิจทั้งระบบ โดยวิเคราะห์เศรษฐกิจโลก เศรษฐกิจระดับประเทศ สภาพและแนวโน้มของอุตสาหกรรมที่ขอสินเชื่อ รวมถึงวัตถุประสงค์ของการขอสินเชื่อ รายละเอียดดังนี้

สภาวะเศรษฐกิจและสถานการณ์ทั่วไป มีผลต่อการค้างชำระเงินกู้ ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระเงินกู้เช่าซื้อรถยนต์ของบริษัทเงินทุนแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้เสีย เงินกู้ประเภทมีกำหนดระยะเวลาใช้คืน ของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) การประเมินผลการติดตามหนี้ค้างชำระสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารในกำกับของรัฐ เขตเชียงใหม่ และ การบริหารสินเชื่อเพื่อลดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารกรุงไทย (จำกัด) สำนักงานเขตลำปาง (วิกรานต์ พืชพันธ์ไพศาล, 2548; พิเชษฐ์ ศรีสืบ, 2547; สินธนา พลภักดี, 2551; จิราภรณ์ ธิยะสืบ, 2552)

ราคาวัตถุดิบ จำนวนคู่แข่งขัน และเงินออม จากการศึกษางานของ (สินธนา พลภักดี ,2551) การประเมินผลการติดตามหนี้ค้างชำระ สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารในกำกับของรัฐ เขตเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระ

การเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐบาล จากการศึกษางานของ (ตะวัน ทิพย์พรหมมา, 2547) ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ค้างชำระบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ และการศึกษางานของ (สินธนา พลภักดี, 2551) การประเมินผลการติดตามหนี้ค้างชำระสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารในกำกับของรัฐ เขตเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกันว่า การเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐบาลมีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระ

การนำเงินกู้ไปใช้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ จากการศึกษางานของ (พิเชษฐ์ ศรีสืบ ,2547) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้เสียเงินกู้ประเภทมีกำหนดระยะเวลาใช้คืน ของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สอดคล้องกับการศึกษางานของ (สมฤทัยและอรจันทร์, 2555) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด และงานของ (หัสดิน อัครพงษ์สวัสดิ์, 2550) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธพลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ ได้ผลการศึกษาสอดคล้องกันว่า การนำเงินกู้ไปใช้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ และลูกหนี้ด้อยคุณภาพ

3.3 C-Collateral

การขอหลักประกันเพื่อเป็นสิ่งค้ำประกันสินเชื่อ เพื่อลดความเสี่ยงให้กับสถาบันการเงินกรณีจากการเรียกเก็บชำระหนี้ไม่ได้ โดยพิจารณาจาก ประเภทหลักประกัน มูลค่าหลักประกัน รายละเอียดดังนี้

เพศและรูปแบบหลักประกัน จากการศึกษางานของ (สมฤทัยและอรจันทร์, 2555) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด และการศึกษางานของ (ดัชนีกร มีภาษี, 2556) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอนุมัติสินเชื่อและ แนวทางการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารในกำกับของรัฐในจังหวัดสุพรรณบุรี มีผลการศึกษาสอดคล้องกันว่า เพศและรูปแบบหลักประกันมีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ ผลต่อการอนุมัติสินเชื่อและแนวทางในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

มูลค่าหลักประกัน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับรายได้เฉลี่ยของครอบครัว จากงานศึกษาของ (ศิขริน ศิริอ่อน, 2554) เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ที่อยู่อาศัยของลูกค้าธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขารามอินทรา กม.10 กรุงเทพมหานคร ปัจจัยดังกล่าวไม่มีส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ที่อยู่อาศัย

3.4 C-Capital

การวิเคราะห์ถึงสัดส่วนของเงินที่ต้องการสินเชื่อ กับเงินทุนของผู้กู้ว่าเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งอาจรวมไปถึงสินเชื่อเดิมที่ผู้ขอสินเชื่อยังไม่ได้ชำระด้วย รายละเอียดดังนี้

วงเงินกู้ สัดส่วนภาระหนี้คงเหลือ จากศึกษาจากงานของ (กาญจนา ไฝ่ศรี, 2556) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อหนี้ค้างชำระของธนาคารในกำกับของรัฐ พบว่า วงเงินกู้และสัดส่วนภาระหนี้คงเหลือ เพิ่มโอกาสความน่าจะเป็นที่มีผลต่อหนี้ค้างชำระ

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจ กรณีศึกษาธนาคารในกำกับของรัฐ โดยแบ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ กำหนดให้หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) เป็นตัวแปรตาม ปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคล ปัจจัยเงื่อนไขสินเชื่อ เป็นตัวแปรอิสระ ดังแสดงในรูปที่ 1

การศึกษาเชิงคุณภาพ

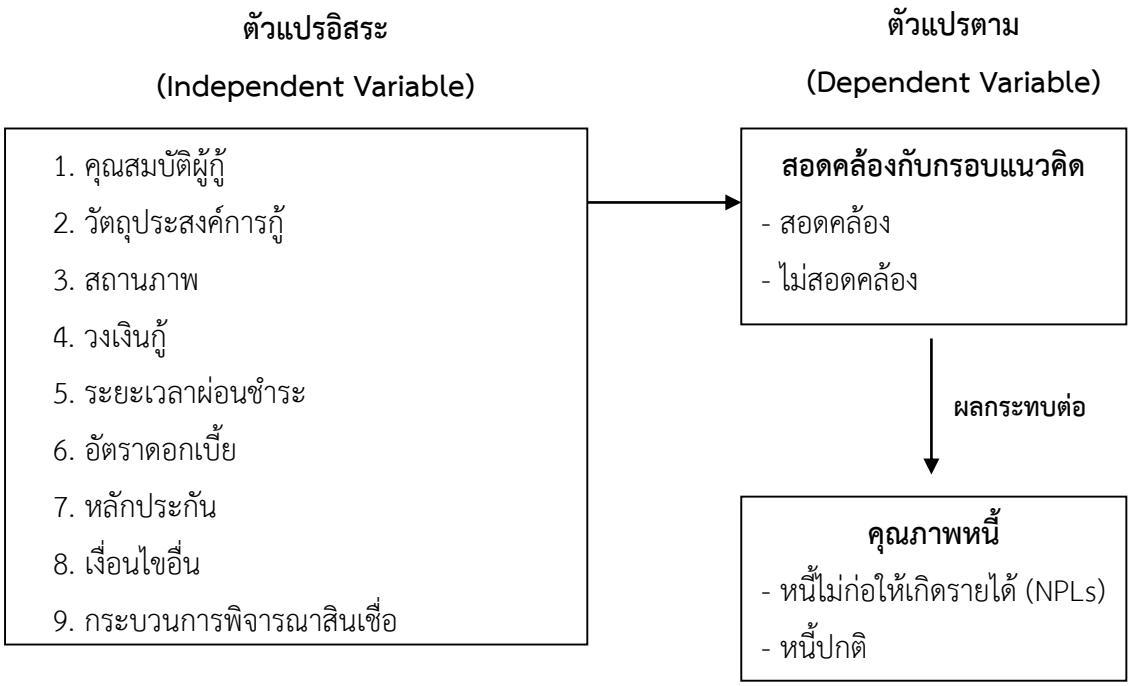

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาเชิงคุณภาพ

แหล่งที่มา. รวบรวมข้อมูลโดยผู้ศึกษา

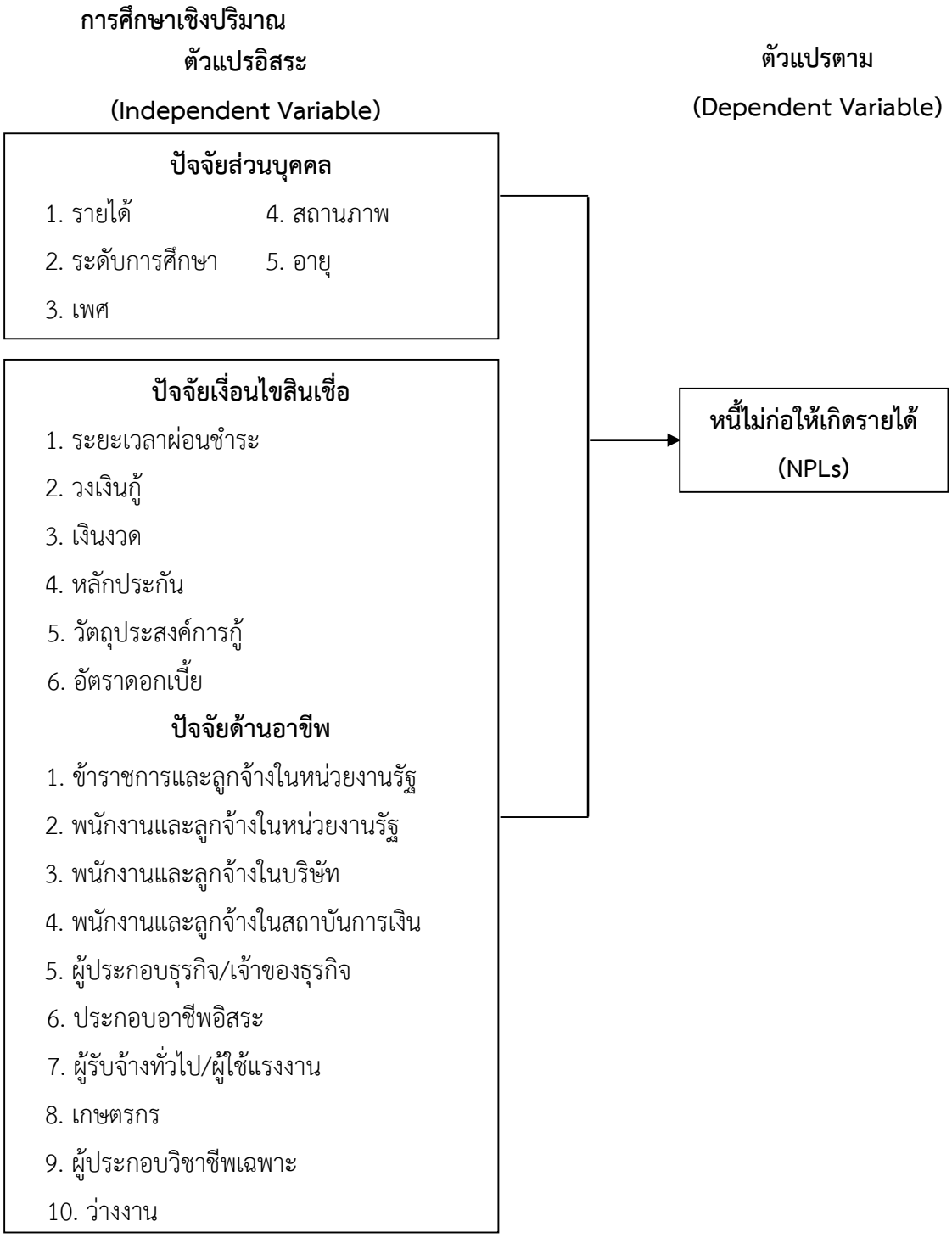

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษาเชิงปริมาณ.

แหล่งที่มา. รวบรวมข้อมูลโดยผู้ศึกษา

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและ เพื่อธุรกิจ กรณีศึกษาธนาคารในกำกับของรัฐ” ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาในครั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะผลิตภัณฑ์สินเชื่อ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อของธนาคาร เพื่อพัฒนาเกณฑ์การตัดสินใจการให้สินเชื่อมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ (Combine Qualitative and Quantitative Methodology Design) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิในการวิเคราะห์เชิงพรรณาเปรียบเทียบเพื่ออธิบายลักษณะผลิตภัณฑ์สินเชื่อรูปแบบใดที่ธนาคารควรจะออกผลิตภัณฑ์ และใช้วิธีการทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จดังกล่าว ผ่านโปรแกรม Stata 14 ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีวิจัยครั้งนี้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อ

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณา โดยใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลบัญชีสินเชื่อของธนาคารในกำกับของรัฐสิ้นเดือนมีนาคม 2561

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บัญชีสินเชื่อของธนาคารในกำกับของรัฐ โดยข้อมูลสินเชื่อ ณ สิ้นเดือนมีนาคม 2561 มีข้อมูลบัญชีที่มีสถานะเปิดบัญชี (Active) จำนวนทั้งสิ้น 3,447,882 บัญชี

ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค (Consumer Loan) และสินเชื่อเพื่อธุรกิจ (Commercial Loan) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 กรณีที่ขอสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค ได้แก่ สินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา และสินเชื่อไทรทองเพื่อไปทำงานต่างประเทศ

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 กรณีที่ขอสินเชื่อเพื่อประกอบธุรกิจ ได้แก่ สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน และสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาใช้ข้อมูลทั้งหมดของพอร์ตสินเชื่อตามกลุ่มตัวอย่างข้างต้น ซึ่งเป็นข้อมูล ณ สิ้นเดือนมีนาคม 2561 รวมทั้งสิ้น 860,784 บัญชี แบ่งเป็นสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน จำนวน 859,359 บัญชี สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท จำนวน 347 บัญชี สินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา จำนวน 1,053 บัญชี และสินเชื่อไทรทองเพื่อไปทำงานต่างประเทศ จำนวน 25 บัญชี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและสินเชื่อเพื่อธุรกิจ กรณีศึกษาธนาคารในกำกับของรัฐ ใช้วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติค (Logistic Regression Analysis) แบบ Binary Logistic ซึ่งเหมาะสำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Y) ในกรณีที่ตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า (Dichotomous Variable) และตัวแปรอิสระ (X) จะเป็นตัวแปรเชิงปริมาณหรือตัวแปรเชิงกลุ่มก็ได้ (กัลยา วานิชย์ปัญญา, 2554)

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและสินเชื่อเพื่อธุรกิจ กรณีศึกษาธนาคารในกำกับของรัฐนั้น กำหนดให้หนี้ค้างเป็นตัวชี้วัดต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อ เพราะฉะนั้นผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเป็นตัวแปรตาม (Y) มีค่าได้เพียง 2 ค่า คือ

Y = 1 คือ หนี้เสีย (NPLs) ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อ

Y = 0 คือ หนี้ปกติไม่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อ

โดยกำหนดให้ตัวแปรอิสระ (X) ที่คาดว่ามีผลต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและสินเชื่อเพื่อธุรกิจ กรณีศึกษาธนาคารในกำกับของรัฐ แบ่งเป็น 4 ส่วน สอดคล้องกับหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ ดังนี้

(1) อุปนิสัยของลูกค้า (Character) ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานภาพ, ระดับการศึกษา, อาชีพ

(2) ความสามารถในการชำระหนี้ (Capacity) ได้แก่ ระดับรายได้ต่อเดือน, ระดับรายจ่าย, ภาระหนี้สิน, ความสามารถในการชำระหนี้ (DSCR)

(3) จากความสามารถในการทำกำไรของผู้ขอสินเชื่อ (Payment) คือ จำนวนเงินงวด

(4) หลักประกัน (Collaterals) ได้แก่ ประเภทหลักประกัน, มูลค่าหลักประกัน

(5) อื่น ๆ (ปัจจัยแห่งความสำเร็จของธนาคารกรามีน) ได้แก่ ลักษณะการกู้ (แบบกลุ่มหรือเดี่ยว)

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติคแบบ Binary Logistic เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและสินเชื่อเพื่อธุรกิจ กรณีศึกษาธนาคารในกำกับของรัฐ โดยใช้โปรแกรม Stata 14 ซึ่งการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติคนั้นเมื่อตัวแปรตาม (Y) มีค่าได้เพียง 2 ค่า จะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง X และ Y ไม่ได้อยู่ในรูปเชิงเส้นแต่อยู่ในรูปสมการ Logistic Response Function

$$I = X\beta$$

$$\text{P (หนี้เป็น NPLs Y = 1)} = \frac{1}{1+e^{-I}}$$

$$\text{P (ไม่มีผลต่อความสำเร็จ Y = 0)} = 1-\frac{1}{1+e^{-I}}$$

X = [Sex, Age, Age^2, Status, Education, Occupation, Income, Objective, Period, Payment, Collateral, Principle]

สมมติฐานของการศึกษา (โดยใช้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ 7C's & 5P's Policy)

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ วัตถุประสงค์การกู้ ระยะเวลาผ่อนชำระ เงินงวด และหลักประกันมีความสัมพันธ์ต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจ สมมติฐานของการศึกษาครั้งนี้ต้องการพิสูจน์ว่าปัจจัยที่ถูกนำมาพิจารณานั้นมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หรือไม่

จากทฤษฎีหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ (7C's & 5P's Policy) ปัจจัยเหล่านั้นที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจ แตกต่างกันออกไป ซึ่งสถาบันการเงินไม่สามารถควบคุมปัจจัยเหล่านั้นได้ แต่เลือกที่จะกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการความสำเร็จในการให้สินเชื่อ อาจแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ 1) ปัจจัยเงื่อนไขสินเชื่อ ได้แก่ ระยะเวลาผ่อนชำระ วงเงินกู้ เงินงวด หลักประกัน และวัตถุประสงค์การกู้ 2) ปัจจัยอาชีพ 3) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นตัวแปรอิสระ ในการศึกษาความสัมพันธ์ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จ การให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจ

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

เนื้อหาในบทนี้แบ่งผลการศึกษา เป็น 2 ส่วนหลัก กล่าวคือ ผลการศึกษา และอภิปรายการศึกษา จำแนกตามวิธีการศึกษา ซึ่งเป็นเชิงผสมผสานระหว่างการศึกษาเชิงคุณภาพและการศึกษาเชิงปริมาณ โดยการศึกษาเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นอภิปรายลักษณะผลิตภัณฑ์สินเชื่อของธนาคารในกำกับของรัฐ และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีวัฏจักรชีวิต หลักการวิเคราะห์สินเชื่อ และธนาคารกรามีน สำหรับการศึกษาเชิงปริมาณมุ่งเน้นอภิปรายปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเกิดหนี้ค้างชำระ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของผลิตภัณฑ์สินเชื่อธนาคารในการศึกษาครั้งนี้ ผ่านการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติคแบบ Binary Logistic

ผลการศึกษาจากการประมาณค่าด้วยแบบจำลองโลจิต

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการเกิดหนี้ค้างชำระ ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน

ความสำเร็จในการให้สินเชื่อ	**ค่าสัมประสิทธิ์ (β) จำแนกตามวงเงินกู้**					
	30,000	**50,000**	**70,000**	**100,000**	**150,000**	**200,000**
ระยะเวลาผ่อนชำระ	-0.0613***	-0.0165***	-0.0083**	-0.0031*	0.0021	-0.0007
วงเงินกู้	0.0043**	-0.0268***	-0.0164***	-0.0101***	-0.0080***	-0.0059***
เงินงวด	0.0002***	0.0002***	0.0002***	0.0003***	0.0004***	0.0003***

ความสำเร็จในการให้สินเชื่อ	ค่าสัมประสิทธิ์ (β) จำแนกตามวงเงินกู้					
	30,000	50,000	70,000	100,000	150,000	200,000
หลักประกัน	-0.6061***	-0.7121***	-0.5429***	-0.3178***	-0.1528***	-0.0293
วัตถุประสงค์การกู้	1.1126***	0.8712***	0.8557***	1.1505***	0.9818***	0.7348***
พนักงานหน่วยงานรัฐ	1.0302***	0.1833***	0.0421	-0.0614	-0.1571*	-0.0431
พนักงานบริษัท	0.2012***	0.1288***	0.0626*	0.0933***	0.0999***	0.3284***
พนักงานสถาบันการเงิน	-0.4648**	-0.0766	0.0415	0.0063	-0.0154	0.3555***
ผู้ประกอบธุรกิจ	-0.2069***	-0.1247***	-0.2158***	-0.5143***	-0.4846***	-0.1546***
ประกอบอาชีพอิสระ	0.2966***	0.3424***	0.2066**	-0.0782	0.2784***	0.4763***
ผู้รับจ้างทั่วไป	0.2227***	0.1742***	0.1801***	0.0253	0.1218***	0.3601***
เกษตรกร	-0.8000***	-0.3366***	-0.0805	-0.0177	0.2678***	0.4068***
ประกอบวิชาชีพเฉพาะ	0.2727	0.4799**	-0.1159	0.0525	0.4673**	0.1826
ว่างงาน	0.8789***	0.9036***	1.0629***	0.5545***	0.4770***	0.5517***
รายได้	-0.0185***	-0.0112***	-0.0104***	-0.0120***	-0.0172***	-0.0104***
ระดับการศึกษา	-0.0179***	-0.0172***	-0.0109***	-0.0046**	-0.0156***	-0.0118***
เพศหญิง	0.1077***	0.2111***	0.2549***	0.3341***	0.3090***	0.2988***
สถานภาพ	-0.2843***	-0.2639***	-0.1824***	-0.2196***	-0.1425***	-0.1900***
อายุ	0.0188***	0.0112***	0.0027	0.0080**	-0.0117**	-0.0183***
อายุ (ยกกำลัง 2)	-0.0003***	-0.0001***	0.0000	0.0000	0.0003***	0.0006***
ค่าคงที่	0.6584***	0.2040*	-0.6262***	-1.7282***	-2.3835***	-2.4676***
N	93,050	146,995	48,808	216,620	131,571	222,314
Log likelihood	- 53,193.163	- 72,537.8350	- 21,633.9690	- 81,794.0230	-39,331.2490	- 52,597.8540

ความสำเร็จในการให้สินเชื่อ	ค่าสัมประสิทธิ์ (β) จำแนกตามวงเงินกู้					
	30,000	**50,000**	**70,000**	**100,000**	**150,000**	**200,000**
Chi-Squared	16,428.618 ***	7,133.5408 ***	1,308.7383 ***	6,385.6817 ***	3,413.6414 ***	3,675.721 ***
Pseudo_R	0.1338	0.0469	0.0294	0.0376	0.0416	0.0338

หมายเหตุ. *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

ตารางที่ 2 แสดงค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effects) ของตัวแปรเงื่อนไขการให้สินเชื่อต่อหนี้เสีย (NPLs) ในการให้สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน

	30,000		50,000		150,000		200,000	
	dy/dx	P>|z|	dy/dx	P>|z|	dy/dx	P>|z|	dy/dx	P>|z|
ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้	-0.0137	0.0000	-0.0026	0.0000	0.0002	0.4180	0.0000	0.6990
วงเงินกู้	0.0010	0.0310	-0.0043	0.0000	-0.0006	0.0000	-0.0003	0.0000
เงินงวด	0.0001	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
หลักประกัน	-0.1281	0.0000	-0.1011	0.0000	-0.0113	0.0000	-0.0016	0.2850
วัตถุประสงค์การกู้	0.2534	0.0000	0.1498	0.0000	0.0976	0.0000	0.0498	0.0000
หน่วยงานรัฐ	0.2504	0.0000	0.0308	0.0010	-0.0115	0.0510	-0.0024	0.4660
พนักงานและลูกจ้างในบริษัท	0.0458	0.0000	0.0209	0.0000	0.0079	0.0000	0.0204	0.0000
พนักงานและลูกจ้างในสถาบันการเงิน	-0.0954	0.0270	-0.0119	0.6590	-0.0012	0.9100	0.0236	0.0000
ผู้ประกอบธุรกิจ	-0.0457	0.0000	-0.0196	0.0000	-0.0331	0.0000	-0.0084	0.0000
ประกอบอาชีพอิสระ	0.0692	0.0000	0.0600	0.0000	0.0243	0.0030	0.0333	0.0000
ผู้ใช้แรงงาน	0.0511	0.0000	0.0290	0.0000	0.0099	0.0090	0.0237	0.0000
เกษตรกร	-0.1580	0.0000	-0.0490	0.0000	0.0230	0.0000	0.0273	0.0000
วิชาชีพเฉพาะ	0.0635	0.3590	0.0874	0.0330	0.0442	0.0850	0.0112	0.2910
ว่างงาน	0.2134	0.0000	0.1807	0.0000	0.0452	0.0050	0.0400	0.0000
รายได้	-0.0041	0.0000	-0.0018	0.0000	-0.0013	0.0000	-0.0006	0.0000
ระดับการศึกษา	-0.0040	0.0000	-0.0027	0.0000	-0.0012	0.0000	-0.0007	0.0000
เพศหญิง	0.0243	0.0000	0.0342	0.0000	0.0243	0.0000	0.0172	0.0000
สถานภาพ	-0.0647	0.0000	-0.0431	0.0000	-0.0113	0.0000	-0.0111	0.0000
อายุ	0.0042	0.0000	0.0018	0.0000	-0.0009	0.0250	-0.0010	0.0000
อายุ (ยกกำลัง 2)	-0.0001	0.0000	0.0000	0.0080	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000

แหล่งที่มา. จากการคำนวณด้วยโปรแกรม Stata 14

หมายเหตุ. (*) dy/dx is for discrete change of dummy variable from 0 to 1

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการเกิดหนี้ค้างชำระ ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท และสินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา

ตัวแปร	สัญลักษณ์	ค่าสัมประสิทธิ์ (β) จำแนกตามวงเงินกู้			
		สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท		สินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา	
ตัวแปรตาม (Y)					
หนี้เสีย (NPLs) ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อ					
ตัวแปรเงื่อนไขสินเชื่อ (X)					
ระยะเวลาผ่อนชำระ	X_Max	-0.0759	***	-0.0464	***
วงเงินกู้	X_Princ	-0.0009		0.0051	
เงินงวด	X_Pmt	-0.0001	**	-0.0009	**
อัตราดอกเบี้ย	X_Irn	-0.2699	*	-1.3900	
หลักประกัน	X_Coll	0.0339		-0.0131	
วัตถุประสงค์การกู้	X_Obj	-0.4083		(omitted)	
ตัวแปรอาชีพ (X)					
พนักงานและลูกจ้างในหน่วยงานรัฐ	X_Occ2	(omitted)		0.0801	
พนักงานและลูกจ้างในบริษัท	X_Occ3	1.8410	**	-0.0885	
พนักงานและลูกจ้างในสถาบันการเงิน	X_Occ4	(omitted)		(omitted)	
ผู้ประกอบธุรกิจ/เจ้าของธุรกิจ	X_Occ5	0.7123		0.8143	*
ประกอบอาชีพอิสระ	X_Occ6	0.6740		(omitted)	
ผู้รับจ้างทั่วไป/ผู้ใช้แรงงาน	X_Occ7	0.5803		1.3004	*
เกษตรกร	X_Occ8	0.6973		0.5684	
ประกอบวิชาชีพเฉพาะ	X_Occ9	(omitted)		3.7965	**
ว่างงาน	X_Occ10	-0.1977		0.9307	

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการเกิดหนี้ค้างชำระ ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท และสินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา (ต่อ)

ตัวแปร	สัญลักษณ์	ค่าสัมประสิทธิ์ (β) จำแนกตามวงเงินกู้			
		สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท		สินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา	
ตัวแปรตาม (Y)					
หนี้เสีย (NPLs) ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อ					
ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล (X)					
รายได้	X_Inc	0.0112		0.0069	
ระดับการศึกษา	X_Edu	-0.0030		0.0822	**
เพศหญิง	X_Female	-0.1736		0.5659	**
สถานภาพ	X_Status	0.1858		-0.8800	***
อายุ	X_Age1	0.0672		0.3005	***
อายุ (ยกกำลัง 2)	X_Age2	-0.0015		-0.0040	***
ค่าคงที่	_Cons	5.7501	***	0.2458	
Number of Observations	N	346		1,028	
Log likelihood	ll	199.5018		297.9581	
Chi-Squared	chi2	77.31		99.29	
Pseudo-R-Squared	r2_p	0.1623		0.1428	

แหล่งที่มา. จากการคำนวณด้วยโปรแกรม Stata 14

หมายเหตุ. *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

ตารางที่ 4 แสดงค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effects) สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท และสินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา

ตัวแปร	สัญลักษณ์	ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effects)			
		สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท		สินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา	
		dy/dx	P>|z|	dy/dx	P>|z|
ตัวแปรตาม (Y)					
หนี้เสีย (NPLs) ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อ					
ตัวแปรเงื่อนไขสินเชื่อ (X)					
ระยะเวลาผ่อนชำระ	X_Max	-0.0079	0.1340	-0.0031	0.0070
วงเงินกู้	X_Princ	-0.0001	0.7440	0.0003	0.4690
เงินงวด	X_Pmt	0.0000	0.0020	-0.0001	0.0450
หลักประกัน	X_Coll*	0.0036	0.9600	-0.0009	0.9920
วัตถุประสงค์การกู้	X_Obj*	-0.0484	0.6000	(omitted)	
อัตราดอกเบี้ย	X_Irn	-0.0281	0.2680	-0.0092	0.1670
ตัวแปรอาชีพ (X)					
พนักงานและลูกจ้างในหน่วยงานรัฐ	X_Occ2*	(omitted)		0.0054	0.8720
พนักงานและลูกจ้างในบริษัท	X_Occ3*	0.3284	0.1830	-0.0057	0.7950
พนักงานและลูกจ้างในสถาบันการเงิน	X_Occ4*	(omitted)		(omitted)	
ผู้ประกอบธุรกิจ	X_Occ5*	0.0889	0.3810	0.0743	0.1950
ประกอบอาชีพอิสระ	X_Occ6*	0.0896	0.7280	(omitted)	
ผู้รับจ้างทั่วไป	X_Occ7*	0.0678	0.4230	0.1461	0.2300
เกษตรกร	X_Occ8*	0.0765	0.3400	0.0477	0.6200
ประกอบวิชาชีพเฉพาะ	X_Occ9*	(omitted)		0.7010	0.0240

ตารางที่ 4 แสดงค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effects) สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท และสินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา (ต่อ)

ตัวแปร	สัญลักษณ์	ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effects)			
		สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท		สินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา	
		dy/dx	P>|z|	dy/dx	P>|z|
ตัวแปรอาชีพ (X)					
ว่างงาน	X_Occ10*	-0.0192	0.7900	0.0908	0.5780
ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล (X)					
รายได้	X_Inc	0.0012	0.5050	0.0005	0.4980
ระดับการศึกษา	X_Edu	-0.0034	0.4990	-0.0054	0.0330
เพศหญิง	X_Female	-0.0178	0.5670	0.0407	0.0200
สถานภาพ	X_Status	0.0186	0.5910	-0.0542	0.0000
อายุ	X_Age1	0.0070	0.3610	0.0198	0.0000
อายุ (ยกกำลัง 2)	X_Age2	-0.0002	0.3100	-0.0003	0.0030

แหล่งที่มา. จากการรวบรวมโดยผู้ศึกษา

หมายเหตุ. (*) dy/dx is for discrete change of dummy variable from 0 to 1

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและ เพื่อธุรกิจ กรณีศึกษาธนาคารในกำกับของรัฐ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะผลิตภัณฑ์สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและสินเชื่อเพื่อธุรกิจ เหมาะสมกับความต้องการสินเชื่อตามแนวคิดของวัฏจักรชีวิต ความไม่สมมาตรของข้อมูลข่าวสาร หลักการวิเคราะห์สินเชื่อ และธนาคารกรามีนและเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจ ในหัวข้อนี้จะแบ่งลำดับการนำเสนอ คือ 1.ข้อสรุป 2.ข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจจากการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิต

สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการให้สินเชื่อ ทั้งนี้ไม่รวมข้อมูลสินเชื่อไทรทองเพื่อไปทำงานต่างประเทศ เนื่องจากสินเชื่อดังกล่าวเป็นหนี้ค้างชำระทั้งพอร์ต และจำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อย จึงไม่ได้นำไปวิเคราะห์ผ่านแบบจำลอง โดยผู้ศึกษาจัดกลุ่มตัวแปรอิสระ เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรเงื่อนไขสินเชื่อ ตัวแปรกลุ่มตัวแปรอาชีพ และตัวแปรลักษณะเฉพาะผู้กู้ เพื่อให้สะดวกในการอภิปราย รายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรเงื่อนไขสินเชื่อ ได้แก่ วงเงินกู้ และจำนวนเงินงวดที่มีปริมาณน้อย ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ยาว การมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน และวัตถุประสงค์การกู้เพื่ออุปโภคบริโภคทำให้โอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระน้อยลง ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกันทั้งสามประเภทสินเชื่อ อย่างไรก็ตาม สินเชื่อเพื่อการศึกษา จำนวนเงินงวดที่มีปริมาณมาก ทำให้โอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระน้อยลง และการมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ตัวแปรอาชีพ ได้แก่ พนักงานและลูกจ้างในสถาบันการเงิน ผู้ประกอบธุรกิจ และเกษตรกร เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพข้าราชการและลูกจ้างในหน่วยงานรัฐ ทำให้โอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระน้อยลงสำหรับสินเชื่อโครงการธนาคารประชานชน ในทางตรงกันข้ามผู้ประกอบธุรกิจ ผู้รับจ้างทั่วไป ผู้ใช้แรงงาน และการประกอบวิชาชีพเฉพาะ กลับทำให้โอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระมากขึ้นสำหรับสินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา อย่างไรก็ตามสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบทไม่อภิปรายผลการศึกษา เนื่องจากเป็นการกู้ในนามกลุ่ม

3. ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาที่สูง รายได้จำนวนมาก และการมีครอบครัว ทำให้โอกาสเกิดหนี้ค้างชำระน้อยลง ซึ่งสินเชื่อโครงการธนาคารประชนและสินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษาผลการศึกษาสอดคล้องกัน อย่างไรก็ตามสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบทไม่อภิปรายผลการศึกษา เนื่องจากเป็นการกู้ในนามกลุ่ม

อภิปรายผลการศึกษาตามกรอบแนวคิด สมมติฐานการศึกษา และข้อเท็จจริง

1. ตัวแปรเงื่อนไขสินเชื่อ ได้แก่ วงเงินกู้ และจำนวนเงินงวดที่มีปริมาณน้อย ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ยาว การมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ทำให้โอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระน้อยลง ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง 3 ประเภทสินเชื่อ สอดคล้องกับหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ ธนาคารกรามีน สมมติฐานการศึกษา และข้อเท็จจริง วิธีการพิจารณาวงเงินกู้ วัตถุประสงค์การกู้ จำนวนเงินงวด และระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ของธนาคาร ให้เป็นไปตามลักษณะอาชีพ ความสามารถในการชำระหนี้ กระแสเงินสดของลูกค้า ทั้งนี้การวิเคราะห์เป็นไปตามหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ และใช้แบบจำลองวัดระดับความเสี่ยง เป็นเครื่องมือช่วยในการพิจารณา ตรงกันข้ามกับวัตถุประสงค์การกู้เพื่อไปประกอบธุรกิจ ในสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับแนวความคิดธนาคาร ที่อธิบายว่าการให้สินเชื่อเพื่อนำไปประกอบอาชีพ จะทำให้เกิดรายได้ มีเงินคงเหลือเพียงพอในการส่งชำระหนี้คืน และการกู้ในลักษณะกลุ่มทำให้เกิดแรงกดดันกันภายในกลุ่ม ให้ชำระ

หนี้คืนแก่ธนาคาร ในสภาวการณ์ปัจจุบันธนาคารถูกลูกหนี้บิดพลิ้วเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากนำเงินกู้ไปใช้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์เป็นจำนวนมากขึ้น หรือบางกรณีเมื่อได้รับเงินกู้ ไม่ส่งชำระหนี้เลย สำหรับสินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา เงินงวดจำนวนมาก ไม่สอดคล้องกับแนวความคิดธนาคารกรามีนนั้น เนื่องด้วยผู้กู้ขอปลอดชำระเงินต้นในระหว่างการศึกษา ทำให้ระยะเวลาในการส่งชำระสั้นลง เงินงวดที่ต้องผ่อนชำระก็มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

2. ตัวแปรอาชีพ ได้แก่ พนักงานและลูกจ้างในสถาบันการเงิน ผู้ประกอบธุรกิจ และเกษตรกร ทำให้โอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพข้าราชการและลูกจ้างในหน่วยงานรัฐสำหรับสินเชื่อโครงการธนาคารประชานชน สอดคล้องกับหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ ทฤษฎีวัฏจักรชีวิต และข้อเท็จจริง กล่าวคือ เมื่อเริ่มเข้าสู่วัยทำงาน คนส่วนใหญ่มักเลือกประกอบอาชีพที่มั่นคง เพื่อให้มีรายได้และเงินออมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีเงินเหลือเพียงพอในการผ่อนชำระหนี้ กอปรกับหลักการวิเคราะห์สินเชื่อ (Character) พิจารณาลักษณะอาชีพของลูกค้าด้วยเช่นกัน ในสินเชื่อโครงการธนาคารประชานชน อย่างไรก็ตาม พนักงานและลูกจ้างในหน่วยงานรัฐ ทำให้โอกาสที่ลูกค้าเกิดหนี้ค้างชำระมากขึ้น ซึ่งไม่เป็นตามกรอบแนวคิด อาจเนื่องจากข้อมูลในกลุ่มนี้คิดจากฐานอาชีพอื่น ซึ่งอาชีพอื่นรวมถึงผู้ที่ไม่มีรายได้ อีกทั้งลูกค้าในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นสัญญาจ้าง มีกำหนดระยะเวลาในการจ้างงาน อาจไม่ได้ถูกต่อสัญญาจ้างงาน ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ได้

3. ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุที่มากขึ้น ระดับการศึกษาที่สูง รายได้จำนวนมาก และการมีครอบครัว ทำให้โอกาสเกิดหนี้ค้างชำระน้อยลง ซึ่งสินเชื่อโครงการธนาคารประชนและสินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษาผลการศึกษาสอดคล้องกัน เป็นไปตามกรอบแนวคิด ดังนี้ ทฤษฎีวัฏจักรชีวิต ผู้มีอายุเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มมากขึ้น การตัดสินใจใช้จ่ายจะพิจารณาถี่ถ้วนมากยิ่งขึ้น การตัดสินใจใช้จ่ายจะคำนึงถึงรายได้ในอนาคต กอปรกับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นด้วยตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะ พ่อแม่ หัวหน้างาน หลักการวิเคราะห์สินเชื่อ (Capacity) พิจารณารายได้ รายจ่ายลูกค้าเป็นหลัก ซึ่งธนาคารกำหนดอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ประกอบการพิจารณา อาทิ DSCR และ DTI อย่างชัดเจนทุกประเภทสินเชื่อ ยกเว้นสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับพนักงานสินเชื่อ

เนื่องจากพนักงานผู้วิเคราะห์มีบทบาทสำคัญในการคัดกรองลูกค้า ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารกำหนด จากการศึกษาพบว่า ธนาคารออกแบบผลิตภัณฑ์ และวิธีปฏิบัติค่อนข้างรัดกุม เป็นตามกรอบแนวคิดทางทฤษฎี แต่ปริมาณหนี้ที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการปฏิบัติงานที่หละหลวมของพนักงาน พนักงานควรตระหนัก และปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของธนาคารอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะกระบวนการรู้จักและพิสูจน์ทราบตัวตนลูกค้า (Know You Customer & Customer Due Diligence)

ข้อเสนอแนะสำหรับธนาคารในกำกับของรัฐ

1. ธนาคารควรยกเลิกการให้บริการสินเชื่อไทรทองเพื่อการไปทำงานต่างประเทศ และปรับปรุงหลักเกณฑ์สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน เรื่อง การส่งชำระเงินงวด ให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับลักษณะรายได้ อีกทั้งในอนาคตควรออกผลิตภัณฑ์สินเชื่อ กำหนดระยะเวลาผ่อนชำระที่มีระยะเวลานาน จำนวนเงินผ่อนชำระต่องวดน้อย ความถี่ในการผ่อนชำระให้เหมาะสมกับลักษณะอาชีพ และอาจมีเงื่อนไขพิเศษ เช่น การเพิ่มเพดานวงเงินที่สูงกว่า หรืออัตราดอกเบี้ยพิเศษ ให้กลุ่มลูกค้าที่มีระดับการศึกษาที่สูง ประกอบอาชีพเกษตรกร และผู้ประกอบการธุรกิจ

2. ธนาคารควรสร้างแบบจำลองที่ใช้พยากรณ์โอกาสการเกิดหนี้ค้างชำระ (Default Risk) เพื่อให้กระบวนการวิเคราะห์สินเชื่อ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ธนาคารควรมีระบบติดตามการนำเงินไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือในกระบวนการบริหารหนี้ค้างชำระ ควรมีการเก็บข้อมูลในระบบถึงสาเหตุของการเกิดหนี้ค้างชำระ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปประกอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินเชื่อ

ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐ

รัฐบาลควรนำเสนอให้มีการแก้ไข พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต ให้บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (เครดิตบูโร) รวบรวมประวัติชำระหนี้ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำประปา เพื่อครอบคลุมประวัติทางการเงินของลูกค้าให้มากยิ่งขึ้น จะยังผลให้การวิเคราะห์สินเชื่อของธนาคาร และคัดกรองลูกค้ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาจทำให้โอกาสการเกิดหนี้ค้างชำระน้อยลงด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามการแก้ไขพระราชบัญญัติ คงไม่สามารถกระทำได้ง่ายนักในสถานการณ์ปกติ เพราะจะเกิดกระแสการต่อต้านจากกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่เสียผลประโยชน์แต่สภาวการณ์ของรัฐบาลปัจจุบัน อาจกระทำได้ง่ายกว่า เพราะมีสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพียงสภาเดียว การพิจารณากฎหมายกระทำได้รวดเร็วกว่าปกติ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ได้ทราบถึงลักษณะผลิตภัณฑ์สินเชื่อ และความสำเร็จในการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อธุรกิจ ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อโอกาสเกิดหนี้ค้างชำระ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางหรือข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร สำหรับการปรับปรุงและออกผลิตภัณฑ์สินเชื่อรูปแบบใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาเกณฑ์ เครื่องมือการวิเคราะห์สินเชื่อ เพื่อทำให้ลูกหนี้ด้อยคุณภาพลดลง อันจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อธนาคารในกำกับของรัฐ

ข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะการศึกษาในครั้งถัดไป

1. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อมูลตัดขวางตามเวลา (Cross-sectional Data) ทำให้ผลการศึกษาที่ได้ไม่สามารถเปรียบเทียบข้อมูลตามกาลเวลาได้ การศึกษาในครั้งถัดไปควรใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) เพื่อให้การพยากรณ์เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. การเข้าถึงข้อมูลในการศึกษา เนื่องจากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า และข้อจำกัดของธนาคาร ทำให้ไม่สามารถได้ข้อมูลที่ต้องการ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กู้ และผู้ค้ำประกัน ข้อมูลรายจ่าย ข้อมูลภาระหนี้สิน เป็นต้น ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ อาจมีความสัมพันธ์ต่อโอกาสการเกิดหนี้ค้างชำระ

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา เพียง 4 ประเภทสินเชื่อเท่านั้น การศึกษาครั้งถัดไป ควรขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ให้ครอบคลุมทุกประเภทสินเชื่อ เพื่อให้การประมาณการแบบจำลองมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กาญจนา ไฝ่ศรี. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้ค้างชำระสินเชื่อสวัสดิการของธนาคารในกำกับของรัฐ สาขาเชียงแสน จังหวัดเชียงราย* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ขนิษฐา วนะสุข จุฬารัตน์ โฆษะโก และภาวนิศร์ ชัววัลลี. (2557). สัมนาเศรษฐกิจภาคใต้. *หนี้ครัวเรือนกับเศรษฐกิจภาคใต้,* 4.

จิราภรณ์ ธิยะสืบ. (2552). *การบริหารสินเชื่อเพื่อลดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานเขตลำปาง* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชนินทร์ พิทยาวิวิธ. (2550). *การบริหารสินเชื่อสถาบันการเงินครบวงจร* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: อักษรโสภณ.

ดวงใจ จ้อยศิริ. *พนักงานธุรกิจสาขา 7 ธนาคารในกำกับของรัฐ สาขาคลอง 10 ธัญบุรี.* (สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2561).

ดัชนีกร มีภาษี. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุมัติสินเชื่อและแนวทางในการแก้ไขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) ของธนาคารในกำกับของรัฐในจังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ตะวัน ทิพย์พรหมมา. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ค้างชำระบัตรเครดิต ของธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนาคารกรุงเทพ. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560*. สืบค้นจาก http://www.bangkokbank.com/DocumentsFinancial/FS2Q_TH2017.pdf

ธนาคารกรุงไทย. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560*. สืบค้นจาก http://www.ktb.co.th/Download/investorrelations/InvestorRelationsDownload_115FS_2Q2017_th.pdf

ธนาคารกสิกรไทย. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560*. สืบค้นจาก https://www.kasikornbank.com/th/IR/FinanInfoReports/financialReports/2Q17_audited-th.pdf

ธนาคารไทยพาณิชย์. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560*. สืบค้นจาก http://www.scb.co.th/th/getfile/76/fr

ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560.* สืบค้นจาก https://www.smebank.co.th/assets/th/pdf/STMreport-2-2560.pdf

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560*. สืบค้นจาก https://www.baac.or.th/file-upload/000171-0-FS-report30.06.60.pdf

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560.* สืบค้นจาก http://www.exim.go.th/doc/th/about_exim/EXIM_FIN_Q22017_REVIEWED_TH.pdf

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2560). *รายงานฐานะการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ.* สืบค้นจาก http://www2.bot.or.th/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=779&language=TH

ธนาคารในกำกับของรัฐ. (2553 - 2559). *รายงานประจำปี.* สืบค้นจาก https://www.gsb.or.th/about-us/corporate-governance/report/annualreport.aspx

ธนาคารในกำกับของรัฐ. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560.* สืบค้นจาก https://www.gsb.or.th/getattachment/7b63dc53-3ecf-462c-88e3-d0ed88ff68ca/%E0%B8%87%E0%B8%9A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%87%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%AA-3-%E0%B8%9B-2560.aspx

ธนาคารในกำกับของรัฐ. (2561). *ข้อมูลลูกค้าสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท สินเชื่อไทรทองเพื่อการศึกษา และสินเชื่อไทรทองเพื่อไปทำงานต่างประเทศ.* กรุงเทพฯ: ฝ่ายบริหารข้อมูลลูกค้า ธนาคารในกำกับของรัฐ.

ธนาคารในกำกับของรัฐ. *สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน.* สืบค้นจาก https://www.gsb.or.th/freelance/products/loan/government/%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%AD%E0%B9%82%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%98%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%99-(1).aspx

ธนาคารในกำกับของรัฐ. *สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท.* สืบค้นจาก https://www.gsb.or.th/freelance/%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%81

%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%8A%E0%B8%99%E0%B8%82%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%94%E0%B9%83%E0%B8%AB%E0%B8%8D/%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%81%E0%B8%A3/%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%8A%E0%B8%A1%E0%B8%8A%E0%B8%99/%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%AD%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%AD%E0%B8%9E%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%97.aspx

ธนาคารอาคารสงเคราะห์. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560.* สืบค้นจาก https://www.ghbank.co.th/assets/about/financial-Information/document/operational-results/6676-7208.pdf

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย. (2560). *งบการเงินไตรมาส 2 ประจำปี 2560.* สืบค้นจาก http://www.ibank.co.th/2010/FileUpload/About/annual/FileTh62.pdf%B9%80%E0%B8%87%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%AA-3-%E0%B8%9B-2560.aspx

เบ็ญจวรรณ ลีลาเชี่ยวชาญกุล. (2556). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการปล่อยสินเชื่อและยอดคงค้างเงินให้สินเชื่อด้อยคุณภาพของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย:กรณีศึกษาสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปาริฉัตตก์ เสงี่ยมงาม. *พนักงานธุรกิจสาขา 5 ธนาคารในกำกับของรัฐ สาขาโลตัส คลอง 7.* (สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2561).

พิเชต ศรีสืบ. (2547). *ปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้เสียเงินกู้ประเภทมีกำหนดระยะเวลาใช้คืน.* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภิเษก ชัยนิรันดร์. (2544). *การบริหารสินเชื่อ*. กรุงเทพฯ: สายธาร.

ยูนุส, มูฮัมหมัด. (2553). *นายธนาคารเพื่อคนจน: VERS UN MONDE SANS PAUVRETE* (พิมพ์ครั้งที่ 3) (สฤณี อาชวานันทกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 2542).

รัชนีกร วงศ์จันทร์. (2555). *การบริหารการเงินส่วนบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

ฤทัยรัตน์ บุญจันทร์. (2558). *วิเคราห์ผลการดำเนินงานโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs: กรณีโครงการย่อยของธนาคารในกำกับของรัฐ*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิกรานต์ พืชพันธ์ไพศาล. (2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระเงินกู้ เช่าซื้อรถยนต์ ของบริษัทเงินทุนแห่งหนึ่ง ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ การเมืองมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิขริน ศิริอ่อน. (2554). *ปัจจัยที่ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขารามอินทรา กม.10 กรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์พัฒนามนุษย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมฤทัย บัวกึ่ง และอรจันทร์ ศิริโชติ. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนเงินก้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองสงขลา จำกัด* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก.

สมาคมสถาบันการศึกษาการธนาคารและการเงินไทย. (2552). *คู่มือการเงินการธนาคารสำหรับนักการธนาคารไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอราวัณการพิมพ์.

สินธนา พลภักดี. (2551). *การประเมินผลการติดตามหนี้ค้างชำระสินเชื่อโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารในกำกับของรัฐ เขตเชียงใหม่ 1* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สิริพร อยู่เอี่ยม. *พนักงานวิเคราะห์สินเชื่อ 6 ธนาคารในกำกับของรัฐ เขตปทุมธานี 2.* (สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2561).

สุนันทา กาบกว้ง สิรินาฎ พรศิริประทาน พีรพงษ์ ตรีชะฎา วัชรัศมิ์ ลีละวัฒน์ ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และพิริยะ ผลพิรุฬห์. (2552). *สถาบันการเงินในระดับจุลภาค : กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างบังคลาเทศ มองโกเลีย และไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)

สุประพล พาฬิโพธิ์. (2554). *ปัญหาการค้างชำระหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) กรณีศึกษาผู้กู้ยืมที่ค้างชำระ* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.

หัสดิน อัครพงษ์สวัสดิ์. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่* (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Ando & Modigliani. (1963, March). The "Life Cycle" Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests. *The American Economic Review, 53*(1), 55-84.

Joseph French Johnson. (1905). *Money and Currency: In Relation to Industry, Prices and the Rate of Interest (Revise Edition)*. Boston - New York - Chicago - London: Ginn and Co.

Stiglitz & Weiss. (1981, June). Credit Rationing in Markets with Imperfect Information. *The American Economic Review, 71*(3), 393-410.